

Любов Мар'янченко, магістрант заочної форми навчання

Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», освітня програма «Педагогіка вищої школи»

СТРУКТУРА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ

Резюме: на основі поглядів С. Русової щодо творення національної системи виховання і навчання окреслено структуру компонентів соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв.

Ключові слова: майбутній аграрій, формування, структура, компонент, соціокультурна компетентність.

Summary: on the basis of S. Rusova's views on the creation of a national system of education and training, the structure of the components of socio-cultural competence of future agrarians is outlined.

Key words: future agrarian, formation, structure, component, sociocultural competence.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв зумовлена сучасними вимогами ринку праці аграрного сектору до майбутніх фахівців, які мають володіти не лише необхідними компетенціями для здійснення професійної діяльності з розвитку та вдосконалення сільськогосподарської промисловості, але й бути здатними до збереження та примноження культурних цінностей суспільства; уміти вести конструктивний діалог із представниками інших культур – носіями інших цінностей і світосприйняття, що можливе в процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Аналіз останніх джерел і публікацій засвідчив, що існує значна кількість досліджень, пов'язаних із вивченням окремих аспектів визначеної проблеми. Дослідники Н. Білоцерківська, І. Закір'янова, Л. Лебедик [1-2], Т. Смиковська, В. Стрельников [4], С. Шехавцова розглядають процес формування соціокультурної компетентності майбутніх фахівців.

Водночас аналіз стану розробки різних аспектів означеної проблеми засвідчив недостатнє дослідження питань, що пов'язані з формуванням соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні компонентів соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв.

Організація досліджень на базі Верхньодніпровського коледжу Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету відбувалася на основі настанови С. Русової щодо розвитку соціокультурної компетентності через творення національної системи виховання і навчання дітей. Вона писала: «народові, який немає школи і не дбає про неї, призначені економічні злидні й культурна смерть. Ось через що сучасним гаслом усякого свідомого українця мусить бути завдання: рідна школа на Україні!» [3, с. 33].

Спираючись на погляди дослідників щодо структури соціокультурної компетентності майбутніх фахівців, ми виокремили чотири компоненти соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий та особистісний.

Проаналізуємо детальніше компоненти соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв.

Мотиваційно-ціннісний компонент містить мотиви, які спонукають майбутнього аграрія до соціокультурної діяльності; ціннісні орієнтації; переконання та принципи, якими особистість оперує в процесі спілкування та в поведінці; здатність до саморозвитку, культурне самовизначення; готовність до прояву власної ідентичності.

Мотиви, як і ціннісні орієнтації, є найважливішим компонентом структури особистості майбутнього аграрія, тобто за ступенем їхньої сформованості можна судити про рівень сформованості особистості. Мотиви виникають, формуються та розвиваються на основі потреб і є усвідомленими спонуканнями особистості до діяльності або поведінки. Саме усвідомлення значущості здійснюваної діяльності визначає її спрямованість, стимулює особистісний інтерес і потребу в її здійсненні. Мотиваційний аспект має

вирішальне значення для активізації таких психологічних процесів, як сприйняття, розуміння й засвоєння соціокультурної інформації. Для цього необхідно підвищувати рівень мотивації, сприяючи розвитку пізнання та інтелектуальної діяльності майбутнього аграрія. Психічні й фізичні переживання (потреби), усвідомлена внутрішня або зовнішня потреба (мотиви) стимулюють мислення та призводять до бажання більше дізнатися. Завдяки ситуації задовольняються потреби особистості та створюються позитивні установки на вивчення рідної та іншомовної культур.

Когнітивний компонент визначається сукупністю знань, пов'язаних із національною та світовою, іншомовною культурою. Соціокультурні знання є частиною загальних знань про світ, тобто це знання соціальних особливостей і культури певного мовного співтовариства.

Діяльнісно-поведінковий компонент характеризується спрямованістю на розвиток соціокультурних умінь і навичок майбутніх аграріїв: оволодіння технологією пошуку, аналізу, узагальнення та застосування соціокультурної інформації на практиці; уміння виокремлювати загальне та специфічне в культурі рідної країни та країни носія мови; наявність умінь і навичок щодо правил міжкультурного спілкування; здатність установлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми; володіння техніками, засобами та стилями вербальної й невербальної комунікації; уміння будувати власну поведінку відповідно до мовленнєвих і немовленнєвих норм рідної та іншомовної країн; здатність до співпраці та соціокультурної взаємодії з представниками інших мов і культур.

Для соціокультурної компетентності важливим є також формування вмінь і навичок міжкультурного ділового спілкування майбутніх аграріїв, серед яких виокремлюють: уміння поводити себе доброзичливо, толерантно, з повагою до людської гідності й поведінкових традицій людей інших культур (розвиток поведінкової культури); уміння правильно, стисло, логічно висловлювати свої думки; уміння логічно, точно й доречно висловлюватися з огляду на традиції іншопольованих партнерів; ставити запитання; реагувати на

відповіді співрозмовника тощо (розвиток комунікативної культури); уміння правильно використовувати та розуміти невербальні засоби спілкування, правильність використання інтонації, гнучкості, темпу мовлення, проявів емоцій, міміки, пантоміміки з огляду на іншокультурних партнерів (розвиток культури використання мовних засобів).

Особистісний компонент передбачає формування соціально значущих і професійно важливих особистісних якостей майбутнього аграрія. Безперечно, важливим аспектом соціалізації особистості вважається процес набуття нею професійно важливих якостей. Серед професійно-особистісних якостей, необхідних для успішної професійної діяльності та розвитку особистості аграрія, можна виокремити спільні ознаки: мобільність, здатність приймати виважені рішення, спостережливість, емпатія та толерантність, здатність пристосовуватись до нових умов. Успіх у різних сферах діяльності майбутнього аграрія залежить від здатності швидко адаптуватися до різних соціокультурних умов, ефективно вступати в соціокультурну взаємодію.

Для здійснення успішної міжкультурної комунікації майбутніх аграріїв важливими є формування таких якостей особистості: інтернальність, тобто схильність до самодетермінації, що свідчить про особистісну та професійну зрілість; терпимість, яка розкриває настанови майбутнього аграрія в спілкуванні, його світосприйняття, світогляд, ціннісне ставлення до навколишнього соціального середовища; проявляється в готовності сприйняти унікальність інших; рефлексивність, що передбачає здатність майбутнього фахівця самостійно оцінювати, зіставляти, аналізувати власну культурну ідентичність і культурну приналежність співрозмовника у взаємодії; відкритість, яка полягає в здатності особистості до позитивної емоційної модальності в спілкуванні, позитивної настанови на міжкультурну комунікацію; суб'єктність як вищий рівень особистісної самоорганізації, що включає самодетермінацію, відповідальність, творчу самостійність.

Головне завдання виховання сучасного аграрія полягає, як заповідала Софія Русова, у створенні навчально-виховної системи, що передбачає:

модернізацію змісту освіти в умовах полікультурного соціального простору України; виховання в молоді гордості за своє національне коріння, усвідомлення своєї національної значущості; виховання любові та патріотизму до рідної землі, поваги до батьків, свого роду.

Висновки. Усі складники соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв взаємопов'язані, а сформованість кожної з них визначає рівень сформованості соціокультурної компетентності. Соціокультурна компетентність майбутніх аграріїв є поліструктурним, системним особистісним утворенням, що інтегрує знання про соціум, ознаки національної та іншомовної культур, їх відмінності в побуті й звичаях; знання щодо землеробської культури, видів аграрної діяльності; містить сукупність ціннісних орієнтацій; передбачає вміння застосовувати набуті соціокультурні знання під час міжкультурного спілкування; формує готовність до ефективної взаємодії та співробітництва в процесі здійснення завдань аграрної галузі, здатність адекватно реагувати на зміни в соціальній і професійній сферах.

Література

1. Лебедик Л. В. Підготовка викладача вищої школи до проектування дидактичних систем на основі культурологічного підходу / Л. В. Лебедик // Імідж сучасного педагога. – 2015. – № 10. – С. 14-18.
2. Лебедик Л. В. Розвиток комунікативних навичок викладача: метод. рек. до самостійного вивчення теми з навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» / Л. В. Лебедик. – Полтава: ПУЕТ, 2015. – 16 с.
3. Русова Софія. З маловідомого і невідомого. – Частина 1. «Несторка української педагогічної літератури...» / упоряд. О. Джус, З. Нагачевська. – Івано-Франківськ: Гостинець, 2006. – 456 с.
4. Стрельников В. Ю. Професійний розвиток майбутнього фахівця як складник його соціальної діяльності у контексті сучасної соціокультурної ситуації / В. Ю. Стрельников // Соціально-педагогічна діяльність в умовах трансформації суспільства: теоретичні та прикладні проблеми: монографія / за заг. ред. С. П. Архипової. Черкаси: Вид. ФОП Гордієнко Є. І., 2014. – С. 19-46.